

Kübalılar Che ile yatıyor, Che ile kalkıyor. Onun o genç, güzel yüzü her yerde. Che, sonsuza dek devrim, ideal demek. Küba halkı hâlâ ona âşık

Comandante Che Guevara

*Komutan

Che'nin kenti Santa Clara'ya ilerliyor otobüsümüz. Küba'da yaşayan her insanın kalbinin yarısı burada yatıyor! Çok iyi anımsıyorum Küba'ya ilk gelişimde beni de can evimden yakalayan Santa Clara olmuştur. Tüm yolculuğumun, duygular dünyamın doruğuydu... O nedenle çok heyecanlıyım. Yol boyunca aklım ve yüreğim Che'de... Daha yaşarken, devrimin ertesi günü bir mit olmuştum. Ölümüyle de tarihteki "Ölümsüz Devrimci", her daim genç, her daim devrimci yerini aldı.

Che, yani Ernesto Guevara... Ona neden "El Che" dendiğini bilir misiniz? Ben ilk gelişimde öğrenmiştim: Ülkesi Arjantin'den ayrılıp, Meksika'ya geldiğinde, İspanyolca konuşurken koyu bir Arjantin aksanıyla, sözcüklerin başına ya da sonuna "çe" nidasını eklediği için, arkadaşları ona bu ismi taktiler!

Otobüsün içine adanın en doğusundan, Sierra Maestra'dan, yemyeşil, tropik ormanlarla kaplı isyankâr dağlardan esen bir rüzgâr dolmaya başladı.

Che ve Fidel 1955'te Meksika'da Kübalı bir arkadaşın evinde tanıştılar, bütün akşam, bütün gece konuştular tartıştılar. Sabah güneş doğarken Fidel, Che'ye, Batista rejimini devirmeye bir doktor olarak katılmı diye sorar. Yanıt evettir. Eşsiz bir dostluğun başlangıcıdır bu. "Che'yi tanıdığım da o zaten yürekli bir devrimci, bir yoldaş" diyecekti Fidel.

Hepimizi kıskandıran fotoğraf: Che'nin kızları Aleida-Celia (ortada).

CHE'NİN KIZLARI

Müzenin en son bölümünde muhteşem bir fotoğraf var. Che, en genç, en yakışıklı, en muhteşem gülümsemesi yüzünde, gözleri en büyüğü fotoğraf... Kucağında iki kız çocuğuyla... Che'nin kızları. Biri Aleida öteki Celia... Biri iki-üç, öteki beş-altı yaşlarında olmalı.

Tam biz küçük bir grup o fotoğrafın önündeyken, müze rehberinin açıklamalarını dinlerken, yanımıza iki kişi yanaşiyor. Biri müze görevlisi, öteki güler yüzlü genç, bir kadın...

"Size Sevgili Che Guevara'nın küçük kızı Celia'yı takdim ederim" diyor... 4-5 kişiyiz. Hepimizin tek tek elini sıkıyor. Bir ağzından anlatıyor Che sevgimizi, Türkiye'den olduğumuzu, yaşasın devrim tutkumuzu, Nâzım Hikmet'i, Che'nin kızı olduğuna göre onu da çok sevdiğimizi...

Tatlı tatlı gülümseyerek dinliyor. "Ben de si-

zi tanımaktan çok mutlu oldum" diyor. Havana'da yaşadığını, veteriner olduğunu söylüyor. Sonra bakmakta olduğumuz fotoğrafa bakıyor. "İşte ben buyum" diyor yine sıcak gülümsemeye. "Babamı en son 4 yaşındayken gördüm..." ve yanımızdan ayrılıyor...

Şaşkınlık ve sevinç içindeyiz. Rastlantıya bakar mısınız?! Sanki Che'nin elini sıkışmış gibi olduk. Müzeye fotoğraf makinesi sokmak yasak, hiçbirimiz fotoğraf çekemedik diye üzülüyoruz.

Henüz bilmiyoruz. Müzeden bizden önce çıkanlar Celia'nın ablası Aleida Guevara ile de tanışmışlar. (Fotoğrafta gördüğümüz çocuklardan büyüğü.) Onunla da tanışmakla kalmayıp, Che'nin iki kızıyla fotoğraflar çekmişler... Öğrenince fena halde kıskanıyoruz! Biraz önce Che'nin bir kızıyla tanışık diye sevinirken, şimdi niye iki kızıyla da tanışamadık diye üzülüyoruz! Ne tuhaf şu insan denilen yaratık!!!

Fidel, Che ve arkadaşları, toplam 82 "Barbudos" yani "sakallı" 1956'da "Granma" - "Ninem" adlı minicik tekneyle Meksika'dan yola çıkıp Küba kıyılarına yönelmişlerdi. (Tekneyi Havana'da görmüştüm. 14 metre boyunda! 82 kişi nasıl sığıldır şaşım!) Kıyıya vardılar ve telef oldular. İçlerinden sağ kalan 12'si dağlara, Sierra Maestra'ya sığındı... Bir yıl sonra bir deneme daha: Dört komutan, Fidel, Cienfuegos, Raul ve Che dört ayrı koldan saldırıya geçti.

Dağlardan esen rüzgâr, Nâzım'ın sesini dolduruyor yüreğime:

"Fidel de içlerinde 82'nin 12'si sağ kalmıştı/fidel de içlerinde 12 kişiydiler 56'nın kasmında/fidel de içlerinde 150 kişiydiler aralarında 56'nın/fidel de içlerinde 500 kişiydiler şubatında 57'nin/fidel de içlerinde

1000 oldular 5000 oldular/fidel de içlerinde/fidel de içlerinde bir milyon yüz milyon bütün insanlık oldular."

Dört komutan, dört ayrı koldan saldırıya geçti. Che, Santa Clara üzerine yürüdü... Orada, Batista ordularının neredeyse tüm cephanesini taşıyan zırhlı treni ele geçirdi. Yılın son günleriydi. 1959'un ilk günlerinde muzaffer bir komutan olarak Havana'ya girdi.

"Yıkıltılar Batista'yı 959'un ocağında/ve 50 binlik orduyu/ve şeker kamışı milyonlerini/yerlisini de yankisini de/ve tüütün ve kahve milyonlerinin/yerlisini de yankisini de/ve kırsal/ve önlere cesetler çürüten karakolları/ve eroin toptancıları/ve kumarhaneleri/ve birleşik amerika devletleri hava deniz ve kara kuvvetlerini/ve birleşik amerika devletleri dolarını."

Gerilla kuvvetlerinin başında Havana'ya girdiğinde 30 yaşındadır Che. Sierra Maestra Dağları'ndan eser rüzgâr "bugün, yarındır" diye başlayan iki yılın öyküsünü bir kez daha anımsatıyor bana.

Anıtmezarda

Santa Clara'dayız. Dev bir meydan. Adı: Devrim Alanı. Çeşitli yükseklikte kaideler. En yüksek olanın üzerinde Che'nin heykeli. Elinde silahı, yüzü, Arjantin'de doğduğu kent Rosario'ya dönük. Ah çok yazık, tamirat var. Che'nin heykelinin çevresi çelik iskeleyle sarılı... Yanda dev bir panoda Latin Amerika'daki tüm serveni taş kabartmada... Panodan panoya koşuyoruz.

Bir başka kaidede, bakanlık görevinden ve Küba'dan ayrılmadan önce Fidel'e yazdığı mek-

tup... Özetle "Başka devrimler seni bekliyor..." dediği; "Hasta la Victoria Siempre-Zafere kadar, daima" dediği, "Patria o muerte-Vatan ya da ölüm!" dediği; "seni tüm devrimci ateşimle kucaklıyorum, Che" diye bitirdiği mektup...

Aynı meydanda anıtın bir parçası olan Che'nin müzesinde, şimdi şu birkaç satırda özetlemeye çalıştığım yaşantımın, inancın, idealin tüm ayrıntılarını görüyoruz.

Müze, fotoğraflardan Che'nin çocukluğu, okul yılları, tıp fakültesi, diploması, yolculukları, motosiklet sevdası, Meksika'da evlenişi, Küba yılları, gerillayla bağımsızlık savaşı, devrim, kendisine çok ters düzen ekonomiden sorumlu bakan ve Merkez Bankası Başkanı olduğu yıllar... Sonra... sonra Afrika dönemi, düş kırıklığı ve Bolivya fotoğrafları...

PUSUYA DÜŞÜRÜLÜP ÖLDÜRÜLDÜĞÜNDE CHE 39 YAŞINDAYDI. ŞİMDİ 32 ARKADAŞIYLA BİRLİKTE YATIYOR

Hiç sönmeyecek ateş

Ve işte orası: Mezarı... 1967'de Bolivya'da CIA desteğiyle pusuya düşürülüp öldürüldüğünde Che, 39 yaşındaydı. Che ve 32 arkadaşının mezarı burada... 1997'de kemikleri buraya getirildi.

Mezar, küçük, çok yalın aşıp bir oda. İlk gelişimde anımsıyorum, buraya ancak iki, üç, en çok beş kişi girebiliyorduk; bir ayın havasında girip çıkıyorduk, sessizce... İçeride belli bir süre kalabiliyorduk, çünkü arkada girmek isteyen başkaları sıra bekliyordu... Şimdi ise kalabalık turist grupları girip çıkıyor, gürültü patırtı içinde... Yazık. Yazık. İçim acıyor...

İçeride, en uçta dağları simgeleyen küçük bir tropik orman. Tepeleri, akaruları, ağaçlarıyla... Hemen önünde, hiç ama hiç sönmeyen bir ateş yanıyor... Fidel'in yaktığı, o gün bugün yanan devrim ateşi...

Sonra 32 mezar. Her birinin baş ucunda isimlerin yazılı olduğu 32 küçük tabela. Bolivya'da öldürülenler... Her birinin önünde mis kokulu bir çiçek. En ortadaki birazcık, ama çok azıcık, öne çıkmış.

Öne çıkan mezarın ötekilerden tek farkı var: Tabelanın tam üzerinde, ışıktan, beyaz ışıktan, minicik bir yıldız...

Che'nin başının üzerinden hiç eksilmeyen, beresinin önündeki yıldız...

Devrimci romantizmi hep canlı tutacak, yıldız şeklinde bir ışık...

Artık hiçbirimiz konuşmuyoruz.

Herkes kendisiyle, devrimle, Che ile baş başa... Anıtmezardan sonra, Che'nin ilk büyük zaferini kazandığı, zırhlı treni durdurduğu, tüm cephaneyi ele geçirdiği, tren istasyonuna geliyoruz. Orayı gezip görüyoruz... O zaferden sonra Havana'ya yönelmişti Che...

Biz de Havana'ya gitmek üzere otobüsümüze yöneliyoruz...

Santa Clara-Havana: Büyülü bir yol

Akşam oldu bile. Havana'ya uzun bir yolumuz var... Gece yarısı ancak varırız. Otobüsümüze sessizlik egemen... Arif Keskiner, tepe ışığını yakmış, yine kitabını okuyor: Ignacio Ramonet'in "Fidel Castro-2 Ses Bir Biyografi" adlı nehir şöylesi...

"Şu sırada tam da Che'nin Santa Clara'dan Havana'ya gittiği yolculuğu okuyorum" demesiyle, elinden tuttuğu gibi onu öne götürüp mikrofonun dibine oturttum. "Öyleyse yüksek sesle oku da biz de duyalım" diyerek...

O andan sonra büyüğü bir yol, büyüğü

Umur Bugay ve eşi Che ile

Tüm ekibimiz Che'nin anıtmezarında.

bir yolculuk başladı.

Önce Arif Keskiner, gerillaların savaş savaşına o yolu nasıl kat ettiğini okudu... Sonra arkası geldi... Genco Erkal "Havana Röportajı", "Vatan Haini", "Akrep Gibisin Kardeşim", Özcan Arca "Saman Sarısı"yla bizi uçurdu... Umur Bugay "Komünizmin baştan çıkarıcı durumları" parodisiyle, gözyaşlarımızı kahkahaya çevirdi... Sonra Hıfzı Topuz, birebir yaşadığı o günleri anlattı:

Bütün bu dostları dinlerken içimden bu yol hiç bitmesin, hiç bitmesin diye mırıldanıyordum.

Nâzım ve Fidel Castro

Santa Clara'dan Havana'ya giderken Hıfzı Topuz'u dinliyorum.

Havana'dan dönüşünde Paris'e uğradı Nâzım Hikmet. Hıfzı Topuz'la ertesi sabah, bir pazar günü buluştular. Önce Nâzım-Fidel karşılaşmasını dinliyoruz:

"Fidel, Nâzım'ı güler yüze, coşkuya karşılamış. 'Ben' demiş, 'öğrenciyken senin şiirlerini okurdum. Seni yaşlı başlı bir adam gibi düşünüyordum. Ama karşına filinta gibi bir delikanlı çıktığı. Dinç, güler yüzlü ve zarif..."

Nâzım'la Fidel uzun uzun konuşmuş-

lar. Nâzım ona Küba devrimine duyduğu hayranlığı anlatmış. O da Nâzım'a, devrimcilğe olan inancından ve şiirlerindeki başarılarından dolayı duyduğu sevgiyi söylemiş.

Hıfzı Topuz'u dinliyorum: "Nâzım, Fidel'e 'Bütün devrimcilerin rüyalarını gerçekleştirdin, Küba halkı seninle övünç duyacak. Bütün dünyada devrimci şairler, yazarlar ve sanatçılar yıllar boyu seni yüceltecekler. Devrim tarihine damganı vurdu. Adın yüzyıllar boyu unutulmayacak' demiş. Nâzım sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü: 'Fidel inanmış bir insan. Evrensel devrimin simgesi oldu. Küba'da onu görünce Ocak Devrimi'nin coşkusunu yeniden yaşamış gibi oldum.'"

Sevgili okurlar, daha dün demedim mi size, yaşadığı onca düş kırıklığından sonra Nâzım Hikmet Küba'da, gençliğini, umutlarını, coşkusunu yeniden buldu; ve mutluluğu bu buluşmadandır diye!

Ertesi gün Hıfzı Topuz, Nâzım Hikmet'in o teline gidecek, sıcak bir dostlukla karşılaşacak ve Nâzım'ın müsveddelerden okuduğu "Havana Röportajı" adlı uzun şiirini teybe alacaktır.

İki gün sonra Havana'daki törende

Hıfzı Topuz, bunları ama daha da fazlasını da anlatacağı. O da Nâzım'a, devrimcilğe olan inancından ve şiirlerindeki başarılarından dolayı duyduğu sevgiyi söylemiş.

Hıfzı Topuz'u dinliyorum: "Nâzım, Fidel'e 'Bütün devrimcilerin rüyalarını gerçekleştirdin, Küba halkı seninle övünç duyacak. Bütün dünyada devrimci şairler, yazarlar ve sanatçılar yıllar boyu seni yüceltecekler. Devrim tarihine damganı vurdu. Adın yüzyıllar boyu unutulmayacak' demiş. Nâzım sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü: 'Fidel inanmış bir insan. Evrensel devrimin simgesi oldu. Küba'da onu görünce Ocak Devrimi'nin coşkusunu yeniden yaşamış gibi oldum.'"

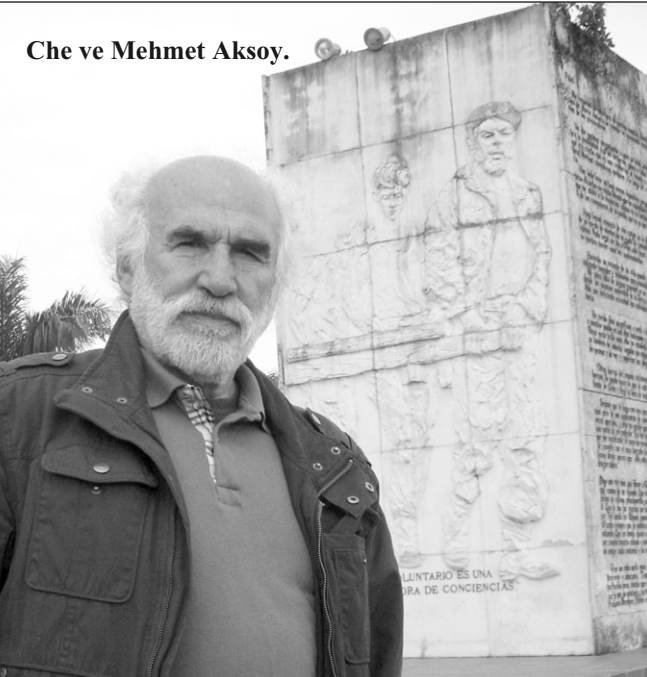
Sevgili okurlar, daha dün demedim mi size, yaşadığı onca düş kırıklığından sonra Nâzım Hikmet Küba'da, gençliğini, umutlarını, coşkusunu yeniden buldu; ve mutluluğu bu buluşmadandır diye!

Ertesi gün Hıfzı Topuz, Nâzım Hikmet'in o teline gidecek, sıcak bir dostlukla karşılaşacak ve Nâzım'ın müsveddelerden okuduğu "Havana Röportajı" adlı uzun şiirini teybe alacaktır.

İki gün sonra Havana'daki törende

Santa Clara'da Che'nin anıtmezarında: Genco Erkal ve Che'nin Fidel'e mektubu.

Che ve Mehmet Aksoy.

Che'nin serüveni önünde Arif Keskiner.